

GUILLEBERT DE LANNOY: CESTY A POSELSTVA.**EDD. JAROSLAV SVÁTEK, MARTIN NEJEDLÝ, OLIVIER MARIN A PAVEL SOUKUP.
SCRIPTORIUM, PRAHA 2009.***Josef Šrámek*

Fenomén středověkého a raně novověkého cestovatelství patří k silně se rozvíjejícím badatelským okruhům zatím především zahraniční historické vědy, ovšem ani výzkum domácí není v tomto ohledu pole zcela neorané. Na sklonku roku 2009 českou produkci obohatil překlad cestopisu flanderského šlechtice Guilleberta Lannoye, jehož překlad do českého jazyka pořídil Jaroslav Svátek, vydání se zhostilo společnými silami nakladatelství Scriptorium a Centrum mediivistických studií Akademie věd České republiky.

Rytíř Řádu Zlatého rouna Guillebert de Lannoy, jehož životní příběh rámuje data 1386 až 1462, byl příslušníkem užšího dvora burgundských vévodů, v jejichž službách procestoval v letech 1410–1446 velkou část tehdy známého světa. Jeho zážitky a dojmy pak odráží předkládaný cestopis, resp. spíše soubor vícero textů, zahrnutých pod název *Cesty a poselstva*. Lannoyův text se do dnešních časů dochoval ve třech rukopisech, předkládaný překlad se pak opírá především o francouzskou edici patrně nejstaršího z nich, pokud je to však relevantní, v poznámkách reflektuje odchylky zbylých rukopisných verzí.

Ovšem ještě než se dostane ke slovu Guillebert de Lannoy sám, předchází jeho cestopisu čtyřlístek úvodních studií z pera čtveřice editorů. Jaroslav Svátek, Martin Nejedlý, Pavel Soukup a Olivier Marin se každý zaměřili na klíčové aspekty epochy onoho „podzimu středověku“ tak, aby co nejlépe postihli kontext Guillebertovy doby a poskytli tak čtenáři jakési vodítko či oporu nad řádky vlastního Lannoyova textu. Na tuto úvodní část anotované knihy, již čtveřice referátů prezentuje, lze pro její kvalitu nahlížet (spíše než jako na klasický úvod edice) jako na autonomní studie, jež by bez potíží obstály i na stránkách odborných periodik. Společný rys, jenž jednotlivé články výstižně charakterizuje, představuje hluboká fundovanost, zprostředkovaná však vysoce vytříbeným slohem, a tedy přístupná širšímu okruhu zájemců. Všichni autoři osvědčili schopnost akcentovat z široké škály svých témat to podstatné, nezahlitit výklad marginálními podružnostmi, které by vyznění spíše znepráhlednily. Ovšem neuchylují se ani k opačnému extrému zjednodušování historické reality tak složitého údobí, jakým 15. století nepochybně bylo. I samotná volba a řazení těchto textů ukazují na promyšlenou autorskou koncepci.

Knihu otevírá pojednání Pavla Soukupa o politickém a ideovém zázemí, které vlastně Lannoyovy cesty podnítilo, tedy turecká expanze a s ní se pojící znovuzrozená idea křížových výprav. Právě burgundský dvůr hrál prim v úsilí o oživení křížácké slávy. Odívání se znamením kříže však nepodnítil jen osmanský půlměsíc, blížící se nebezpečně k hranicím středověké Evropy, ale též husitský kalich v jejím pomyslném srdci. I zde se burgundský vévoda a s ním také Guillebert de Lannoy angažoval, obě strany se osobně setkaly na církevním koncilu ve švýcarské Basileji. Celý oddíl mimo jiné znovu ilustruje známý fakt, že burgundské vévodství patřilo mezi stěžejní evropská mocenská centra stárnoucího středověku. Bohužel, dějiny Burgundska nelze označit za příliš známé v českém prostředí, už proto, že případný zájemce má vlastně pro své poučení k dispozici toliko letitou práci Huizingovu, potažmo útlou biografii posledního burgundského vévody Karla Smělého z pera Wernera Paraviciniho. K zacelení této mezery naštěstí nyní přispívá vhodně zařa-

zený příspěvek francouzského bohemisty Oliviera Marina. Ten ve svém textu nastínil základní osu vývoje burgundského státního útvaru, a to v širokém kontextu celoevropských dějin pozdního středověku, logicky ovšem s přednostním ohledem k dějinám Francie. Na takto koncipovaný text organicky navazuje Svátkovo vyprávění o životních osudech hlavního hrdiny předkládaných cestopisů. Jaroslav Svátek představuje ve zkratce historii rodiny de Lannoy, její zázemí i vztah k burgundským vládcům. Autor tu osvědčuje svou hlubokou znalost pramenné základny, která mu umožňuje dokreslovat mnohdy stručný text cestopisů a doplnit tak část údajů, o nichž Guillebert z různých příčin neuznal za nutné se zmínit, ale které přispívají k celistvějšímu obrazu jeho osobnosti. Čtvero úvodních pojednání završuje příspěvek Martina Nejedlého věnovaný literárnímu žánru středověkých cestopisů a jejich vnímání soudobou společností.

Vlastní edice Cest a poselstev zahrnuje, jak už sám název napovídá, několik na sobě nezávislých textů, které zrcadlí jednotlivé cesty Guilleberta de Lannoy. První část zahrnuje Lannoyovy poznámky o cestách z let 1399 až 1423. Pan Guillebert tu čtenáře provádí řadou vojenských tažení, jichž se účastnil, ať už v rámci tzv. stoleté války, coby leník burgundského vévody či jako křížák v Prusích a Granadě. Popisuje tu ale i cesty mírové, v první řadě pouť do Jeruzaléma, při níž navštívil i Konstantinopol, Kypr, Rhodos či Káhiru. Velmi poutavé pasáže představuje Guilleberovo líčení zážitků z výpravy po Prusku a Rusi, kdy zavítal až do dalekého Novgorodu a Pskova. Guillebert de Lannoy tu osvědčuje talent bystrého pozorovatele, který si všímá jak rázu krajiny, tak i zvyků a života lidí z jemu cizích krajů a kultur. Pro českého čtenáře bude jistě zajímavé číst o Lannoyových dojmech z Prahy těsně před vypuknutím husitských bouří, které ve svém textu už reflektuje. Nezapomínejme, že Guillebert povětšinou nevyrážel na cesty z privátního popudu, ale často jako zvěd ve službách svého vévody. I tento aspekt přispěl nepochybně k zaznamenání množství detailů, jichž si Guillebert de Lannoy všímal a které bude se zájmem pro jejich obrazotvornost číst dnešní čtenář, byť už se zcela jiným zřetelem. Jedny z nejpoutavějších pasáží představuje popis druhé Guillebertovy návštěvy ve Svaté zemi či jeho poutě k jeskyni sv. Patrika. Osobní prožitek cestovatele na nás z jeho řádků dýchá ještě po staletích.

Kvality a poutavost Lannoyova textu pak ukazují, jakou škodou bylo, že pisatel (sám někdejší skladatel básní) už nemohl dát dávným vzpomínkám a průběžným poznámkám konečnou podobu sofistikovaného literárního útvaru dle dobových norem, jak poukazuje v úvodu Martin Nejedlý s odkazem na spis současníka Bertrandona de la Broquière. Domnívám se však, že tato drobná vada neubírá textům Guilleberta de Lannoy na kráse, tím méně zajímavosti, ba naopak vidím v jejich bezprostřednosti spíše klad. Text nám tak vhodně ilustruje myšlení i rozšiřující se geografické horizonty člověka pozdního středověku a jako takový je nepochybně zajímavým pramenem pro poznání tehdejšího života.

Mgr. Josef Šrámek
Katedra historie
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
Na Hradě 5
771 80 Olomouc